

Резюме. Стаття посвячена психологічним аспектам побудови системи відносин в ученицьких колективах початкової школи.

Ключевые слова: міжособистісні відносини, дитячий колектив, емоційні зв'язки, соціометричний статус, самооцінка.

УДК: 159.922.1

Т.О.КУЗЬМІК

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ЖІНОК ДО СВОЄЇ ЗОВНІШНОСТІ

Резюме. Стаття присвячена проблемам ставлення жінок до своєї зовнішності на різних вікових етапах.

Ключові слова: зовнішність, самосприйняття, комплекси, незадоволеність власною зовнішністю.

Постановка проблеми. Визначальну роль у формуванні особистості людини відіграє період навчання у вищій школі. Студент як особистість характеризується найбільш активним розвитком моральної, інтелектуальної та фізичної сфери, завершенням становлення й стабілізації характеру. Особливо важливо, що це пора самоаналізу, самооцінок і самосприйняття.

Уявлення індивіда про себе, переважно, здаються йому переконливими незалежно від того ґрунтуються вони на об'єктивному знанні або суб'єктивній думці. Предметом сприйняття людини можуть бути її тіло, зовнішність, стиль одягу. Описуючи себе, людина зазвичай використовує прикметники: "симпатичний", "сильний", "гарний" і т.д., які, по суті, є абстрактними характеристиками, що ніяк не пов'язані з конкретною подією, тим самим людина в словах намагається виразити основні характеристики свого звичного самосприйняття. Ці якості: атрибутивні, рольові, статусні, психологічні тощо, можна перераховувати до безкінечності. Всі вони складають ієрархію за значущістю елементів самоопису, що може мінятися в залежності від контексту, життєвого досвіду людини або просто під впливом моменту. Такий самоопис - це спосіб охарактеризувати себе, свою неповторність. Одвічне питання про те, чи може людина пізнати себе, наскільки об'єктивна її самооцінка, наскільки об'єктивне ставлення до своєї зовнішності. Тому знання людиною себе не може бути ні вичерпним, ні вільним від оціночних характеристик і протиріч.

Мета повідомлення – виконати теоретичний аналіз проблеми ставлень людини до своєї зовнішності.

Актуальність психологічного вивчення ставлення жінки до своєї зовнішності обумовлена тим, що багато жінок мають глибокі переживання пов'язані зі своєю зовнішністю, виникають комплекси через певні недоліки власного тіла. Ці переживання і комплекси позначаються на працездатності, стосунках в сім'ї та колективі, самооцінці. Багато жінок використовують сучасну косметологію і бачать в ній панацею, однак частіше невдоволення своєю зовнішністю кореняться саме в психіці, тобто носять суб'єктивний характер. Дослідженням даної теми займалися Н. Вульф [3], А.В. Барташев, А.А. Реан, А.Г. Асмолова [2], Д. Майерс [4], С. Бем [1]. У своїх працях вони розкривають проблеми ставлення до своєї зовнішності, проблеми самосвідомості особистості, її ціннісних орієнтацій.

Поширеною є думка, що люди, які володіють приємною зовнішністю, мають переваги при соціальній взаємодії. Дану реакцію соціологи відносять до категорії так званих гало-ефектів. Гало-ефект має місце тоді, коли одна позитивна характерна риса певної людини впадає в очі оточуючим і ніби витісняє на задній план всі її інші якості. Психологами отримані свідчення того, що фізична привабливість часто є самою такою характерною рисою. Дослідження показали, що люди автоматично приписують індивідам, які мають приємну зовнішність, такі позитивні якості, як талант, доброта, чесність, розум.

Схожий ефект спостерігається при прийомі на роботу. За даними досліджень, на співбесіді зовнішність претендента і його манера триматися іноді має більше значення, ніж професійні показники - хоча всі роботодавці стверджують, що зовнішність не має для них жодного значення. Перевага працівників з привабливою зовнішністю поширюється і на оплату праці. Дані досліджень серед канадських і американських службовців показують, що праця працівників з приємною зовнішністю оплачується в середньому на 12-14% вище, ніж праця їх несимпатичних колег.

Часто саме переваги жінок із привабливою зовнішністю можуть вплинути на жінок із низькою самооцінкою. Таким чином, у них проявляється невдоволення собою, своєю зовнішністю, порівняння себе з іншими, і врешті невпевненість в собі. Це пов'язано із бажанням відповідати сучасним уявленням про фізичну красу і неможливістю досягнення бажаних параметрів.

У якості складових незадоволеності людей тим, як вони виглядають, можна відокремити два взаємозалежних моменти, що спричиняють специфічні наслідки:

1. Наявність самого факту незадоволеності власним тілом є джерелом психологічних проблем різного ступеня вираженості - від поганого настрою до стійкої депресії і зниження самооцінки.

2. Дії, які людина робить для позбавлення від неприємного відчуття незадоволеності власною зовнішністю: фізичні вправи, дієти, косметика, стягуючий одяг, пластичні операції. У результаті необґрунтованого та надмірного впливу на організм у багатьох людей зафіксовано труднощі зі здоров'ям, а не просто психологічні проблеми.

Необхідно зазначити, що незначні розбіжності між реальними та ідеальними фізичними параметрами є для особистості в цілому корисними, оскільки стимулюють до розвитку та роботи над собою (заняття спортом, підтримка фізичної форми в стані «норми»). Однак на сьогоднішній день у багатьох людей зафіксована саме «стурбованість» власними фізичними даними (фігурою, ростом, станом шкіри і т. д.), що виражається у прагненні жінок, наприклад, схуднути і ліквідувати всілякі зморшки.

Дані різних авторів свідчать, що у західноєвропейських жінок більш виражена незадоволеність власною зовнішністю, ніж у чоловіків. Наприклад, у роботі Майерса Д. [4] описано дослідження вікової динаміки і статевих відмінностей самооцінки в цілому і самооцінки власної зовнішності зокрема. Результати дослідження показують, що у віці від 11 до 18 років ступінь задоволеності своєю зовнішністю у дівчаток нижче, ніж у хлопчиків. С. Бем [1] підкреслює, що чоловіки в цілому схильні позитивно ставитися до свого тіла, а жінки - негативно. Необхідно зазначити, що зміна тілесного канону і поступова видозміна звичних гендерних стереотипів сприяють тому, що сучасні чоловіки починають витрачати все більше часу і грошей на догляд за тілом, косметикою і т. д. Згідно з даними, наведеними в роботі І. С. Кона [3], занепокоєння з приводу зовнішності, яке спочатку вважалося виключно жіночим, поступово поширюється і на чоловіків. Особливо сильно

це виражено у гомосексуалів, а також у моделей і спортсменів. Однак на сьогоднішній день для більшості жінок турбота про власний тілесний вигляд залишається більш значущою проблемою, ніж для більшості сучасних чоловіків.

Важливо відмітити, що будь-яка людина формує свою першу думку про нового знайомого по його зовнішньому вигляду. Насамперед, перехожий зауважує в оточуючих людях те, що видно неозброєним поглядом: ставлення людини до себе (як людина стежить за собою і своїм зовнішнім виглядом), рівень її культури (як людина веде себе по відношенню до оточуючих людей, предметів), навіть настрої проходить повз людину.

Люди оцінюють це практично моментально, на рівні підсвідомості. Всім відомо, що перше враження про людину сильно впливає на розвиток відносин між цими людьми надалі. Перше враження можна викликати лише один раз, тому ми так намагаємося добре виглядати на вечірках, корпоративах та інших місцях, де можна зустріти незнайомих людей. Добре виглядати намагаються в основному жінки, хоча це не правило, а швидше тенденція, яка проявляється більш відкрито. Адже, жінки завжди були музами, а чоловіки добувачами і мисливцями.

Аналізуючи ставлення особистості до власної зовнішності на різних вікових етапах виявлено, вік від трьох до шести років – це безневинний і безхмарний період в житті. У цей час немає жодних проблем і турбот, дитина не замислюється про громадську думку по відношенню до себе. Вона вибирає собі кумирів не по зовнішньому вигляду, а по безпосередньому ставленню тієї чи іншої людини до себе. Далі йде період від семи до тринадцяти років. У цей час дитина йде перший раз в школу. На цей період припадає початок більш-менш дорослого та самостійного життя. Зараз у неї з'являються перші друзі-однолітки обох статей, значення зовнішності для неї набуває сенсу. Вперше вона починає замислюватися про себе, як про самостійну особистість. Зовнішність починає її хвилювати сильніше, так як вона знаходиться в суспільстві і зобов'язана виглядати відповідно. Але це в основному через вплив на дитину батьків. Вони намагаються прищепити своєму чаду акуратність, охайність, любов до порядку.

Потім йде великий проміжок життя 14-25 років. У цей період входить і підлітковий вік, і молодість. Це напевно самий складний період людського життя, хоча й найяскравіший, що запам'ятовується, несподіваний. У людини формується думка про себе, вона оцінює оточуючих, створює свої життєві принципи або ж відмовляється від них зовсім, йде переоцінка цінностей, загалом, відбуваються глобальні зміни в людині, як особистості. У цей період зовнішність надзвичайно важлива. Підліток дуже багато часу і сил приділяє своєму зовнішньому вигляду, він намагається виглядати ідеально. Це бажання цілком природне, адже зараз він починає цікавитися протилежною статтю. До кінця цього періоду, як правило, людина вже сформована і самостійна особистість, але увага до зовнішності не зменшується. І ця увага цілком усвідомлена, людина виявляє її самостійно, їй хочеться добре виглядати.

Наступний період 26-45 років. У цей час людина повністю стає самостійною і незалежною. Як правило, на цей етап приходить народження дітей. У цей період жінки менше зацікавлені в своїй зовнішності і зосереджують увагу на внутрішній світ людини. Увага до зовнішності знижується через те, що людина розуміє, як важливо бути самим собою, так як кар'єра і сім'я вже створені. До кінця цього етапу знову простежується посилення уваги до своєї зовнішності (криза середнього віку), але вона швидко закінчується.

Останній період від 45 років і до кінця життя. Увага до зовнішності мінімальна, так як у більшості людей велика родина, вдала кар'єра, вони знову починають жити тільки для себе. Послаблюються спроби привертати до себе увагу, тому що вже заслужили досить поваги.

Висновки. Таким чином, аналіз відмінностей у ступені задоволеності власною зовнішністю свідчить про наявність тенденції, згідно з якою у жінок порівняно з чоловіками більш виражене негативне ставлення до власної зовнішності. Саме така незадоволеність власною зовнішністю стимулює людину до фізичного розвитку і підтримки тіла в стані фізичної норми, проте істотної розбіжності між реальними та ідеальними для людини фізичними параметрами тягнуть за собою різноманітні негативні наслідки - від психологічного дискомфорту до фізичних порушень здоров'я.

Варто відмітити, що найбільшого значення зовнішності надають підлітки та молодь, ця увага зумовлена гормональною перебудовою організму, а також періодом становлення особистості. Найменше зовнішність хвилює маленьких дітей через відсутність досвіду спілкування, а також літніх людей, які просто не зацікавлені в ній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белинская Е. П., Тихомандрицкая О. А. Социальная психология личности / Е.П. Белинская, О.А. Тихомандрицкая: Учебное пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 301 с.
2. Быховская И. М. «Homo Somatikos»: аксиология человеческого тела / И.М. Быховская. – М.: Эудиторіал УРСС, 2000. – 208 с.
3. Вулф Н. Миф о красоте. Как представления о красоте используются против женщин / Н.Вулф // Хрестоматия по курсу «Основы гендерных исследований». – М.: Московский Центр гендерных исследований, 2001. С. 281–287.
4. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб.: Питер, 1998. – 688 с.

Резюме. Стаття посвящена проблемам отношения женщины к своей внешности на разных возрастных этапах.

Ключевые слова: внешность, самовосприятие, комплексы, неудовлетворенность собственной внешностью.

Summary. This article is devoted to the problems of female to their appearance at different age stages.

Key words: appearance, self-perception, complexes, dissatisfaction own appearance.

УДК 159.9.01:376

О. КУРДИБАХА

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СПІЛКУВАННІ З ОДНОЛІТКАМИ

Резюме. У статті здійснений аналіз гендерної ідентичності особистості, розглянуто особливості формування гендерної ідентичності підлітків під час їхнього спілкування з однолітками.

Ключові слова: гендерна ідентичність, гендерна соціалізація, спілкування, підлітковий вік, гетеросоціальність.